

Cuando vuelvas a mi lado:

Els secrets familiars de Gracia Querejeta

Iñaki Revesado

Quan Gracia Querejeta recollí el premi atorgat pel jurat del darrer festival de Sant Sebastià (una menció especial que va tenir gust de premi de consolació) dedicà el premi a tot el seu equip i en especial a totes les actrius que donen vida als seus personatges. Segurament, aquesta era una manera de fer justícia a un treball d'actrius magistral, que hauria estat mereixedor -totes elles en conjunt o cada una d'elles per separat- d'un premi d'interpretació que finalment anà a mans d'una altra gran actriu -ningú ho posà en dubte- per un dels seus treballs més simples, lineals i fets, Aitana Sánchez Gijón i la seva Duquesa d'Alba.

El guió definitiu de *Cuando vuelvas a mi lado* és el resultat d'un treball de depuració d'uns apunts inicials de més de vuit-centes pàgines. Després, poc a poc, es van anar llevant històries, esborrant diàlegs, suprimint anotacions, fins arribar a les dues-centes pàgines del guió definitiu (obra de la mateixa Gracia, de son pare Elías i de Manuel Gutiérrez Aragón), en el qual es desenvolupen dues històries paral·leles separades per més de trenta anys. El suport de producció a l'hora de rodar les dues èpoques en què es desenvolupa el film va ser total, rodant-se primer la part present i després el passat, com si de dues pel·lícules diferents es tractàs.

Les actrius que representen les tres germanes en l'edat adulta -Mercè Samprieto, Adriana Ozores i Rosa Mariscal- s'enfrontaven al repte inicial de donar vida a uns personatges complexos durant un període de només tres dies, amb la dificultat afegida de fer que aquestes dones carregassin d'alguna manera amb la pesada empremta d'un passat ple de conflictes i de secrets. Tanmateix, les tres actrius confessen que, encara que això en un principi semblava que podia ser un entrebanc, els temors s'esvaïren amb la lectura del guió, ja que construïa els personatges amb un conjunt de detalls tan minuciosos que era impossible perdre-s'hi. D'entre totes aquestes dones, la tia Rafaela, magistralment interpretada per Julieta Serrano, és l'únic pont humà entre els anys que separen les dues històries: "El meu era l'únic personatge que està present en tota la pel·lícula -explica l'actriu-. La meua dificultat ha estat representar els diferents moments de l'edat de Rafaela, perquè a més a més aquesta és qui mou tots els fils. A tot això s'afegia

la dificultat de les sessions de maquillatge, d'assajar les maneres de caminar, etc." Gracia Querejeta mostra a l'espectador les dues etapes imbricant escenes del passat en el present. D'aquesta manera, després de les dues primeres vegades en què es torna al passat, tots entenem que els conflictes actuals entre les tres germanes, que es retroben després de la mort de la seva mare per fer el repartiment de les seves cendres, van néixer molts anys abans, amb una mare obsessionada amb un gran dubte i un pare que desaparegué sense deixar cap senyal. És el dubte d'Adela, la mare, sobre el qual es construeix la trama. Què

hi ha darrera l'admiració total i l'absoluta entrega de la seva filla gran, Glòria, té envers son pare? És només això, admiració, o hi ha alguna cosa més? Però, pitjor encara, de quina manera es pren el pare els sentiments de la filla...? Adela té por, la por de veure's substituïda per la seva filla gran en el cor del seu home. La directora creu que "allò que li fa por a Adela és la fisicitat, la relació incestuosa que ella mateixa ha creat en els seus pensaments. Evidentment existeix un enamorament de la filla cap al pare, però és aquest un amor no correspost. L'al·lota de quinze anys estableix una competició amb la mare, sobretot des del moment que sap que ha aconseguit crear uns fantasmes que turmenten Adela. Si Adela hagués deixat passar per alt aquest fet, si no li hagués donat importància, mai no hauria passat res. El dubte creix a mida que Adela pensa i imagina, fent-se tant gros que tot s'aboca a la tragèdia."

Aquest conflicte del passat només és conegut per la germana gran, l'enamorada incestuosa, intuït per la germana mitjana i totalment ignorat per la petita. La

trobada de tres dies servirà perquè les tres coneguïn aquesta veritat, però finalment, només una d'elles, Glòria, la gran, acabarà per descobrir el secret últim, jurant que les seves germanes mai arribaran a conèixer el que ella ha sabut, com si es tornàs a obrir un nou cercle de conflictes i secrets que tal vegada compartiran trenta anys més endavant.

La mà mestra de Gracia Querejeta aconsegueix un equilibri perfecte en les escenes més emotives. La fredor que caracteritzava els sentiments de *El último viaje de Robert Rylands* se substitueix ara per unes relacions més visceralment, apassionades i impulsives: les germanes discuteixen però s'estimen, es rebutgen però es necessiten. En cap moment el film cau en el patetisme o la sensibleria, malgrat la dificultat que en aquest sentit comporta una pel·lícula, la intenció primordial de la qual és arribar al cor de l'espectador. De fet, s'agraeix el fet que la majoria d'escenes en què s'assoleix un clímax emotiu aquestes queden inacabades, interrompudes per un canvi de temps que obliga l'espectador a imaginar les llàgrimes, les abraçades, els gestos... amb un estalvi de recursos digne d'admiració, del qual només ha pogut fer ús gràcies a la categoria de les actrius triades (s'agraeix sobretot la recuperació per al cinema de Mercè Samprieto, el descobriment de Rosa Mariscal i la confirmació de dues actrius, Marta Belaustegui i una Adriana Ozores que omple la pantalla en cada una de les seves escenes), si no el film hauria quedat coix.

En l'apartat tècnic podríem destacar la música d'Àngel Illarramendi (autortambé de la banda sonora de *El último viaje de Robert Rylands*, una de les composicions més belles creades pel cinema) i el treball d'Alfredo Mayo com a director de fotografia, amb el qual aconsegueix que el paisatge en què es desenvolupa la infantesa de les germanes sigui un personatge més.

Sembla ser que Gracia va dir quan rodava la pel·lícula que tal vegada estava posant fi a una trilogia sobre la família. De fet no és aquest l'únic punt de connexió entre *Cuando vuelvas a mi lado* i els seus dos films anteriors. De totes maneres, en la presentació a Sant Sebastià va dir que no sabia si aquest darrer film tancava res, i que desconeixia encara cap a on aniria el seu pròxim treball. Des d'aquí l'animam a una tetralogia, una pentalogia i per què no, també un decàleg, el que ha fet fins ara, n'és, per suposat, una garantia. ■